

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	30 TACHWEDD 2020
TEITL	TREFNIADAU GWRTH DWYLL, GWRTH LYGREDD A GWRTH LWGRWOBROWYO
PWRPAS YR ADRODDIAD	DIWEDDARU'R PWYLLGOR AM DREFNIADAU ATAL TWYLL AC ATAL LLYGREDD Y CYNGOR, A'R CYNNYDD AR Y RHAGLEN WAITH AM Y TAIR BLYNEDD NESAF
AWDUR	DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID CYNORTHWYOL (REFENIW A RISG)
GWEITHREDIAD	YSTYRIED A HERIO CYNWYS YR ADRODDIAD

CYFLWYNIAD

- 1 Mae "**Risg o Dwyll, Llwgrowbrwyo a/neu Lygredd**" wedi cael ei adnabod fel un o risgiau corfforaethol y Cyngor. Ar hyn o bryd, mae'r risg yn parhau i gael ei ystyried yn **risg isel** (sgôr 4) yng nghyd-destun fframwaith llywodraethu'r Cyngor, oherwydd:
  - **Sgôr o 2 ar gyfer Effaith** (Effaith **arwyddocaol** ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. effaith ar fywyd neu les ond yn disgyn o fewn amrediad disgwyliadwy bywyd dydd i ddydd) neu **gweladwy** ar nifer iawn o drigolion), a
  - **Sgôr o 2 ar gyfer Tebygolrwydd** (tebygolrwydd iddo ddigwydd yn isel - ond dal yno). Credir fod y tebygolrwydd yn isel gan fod rheolaeth fewnol yn gyffredinol gadarn; mae gwaith Archwilio Mewnol yn cadarnhau hyn.
- 2 Pwrpas yr adroddiad yma yw:
  - Cyflwyno gwybodaeth i'r Pwyllgor am ymchwiliadau twyll y Cyngor.
  - Diweddaru'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar y cynnydd ar y rhaglen waith Strategaeth Gwrth-dwyll, Gwrth Lygredd a Gwrth Lwgrwobrowyo Cyngor Gwynedd ar gyfer 2019-2022 a fabwysiadwyd gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 14 Chwefror 2019

YMCHWILIADAU TWYLL

- 3 Nid yw swyddogion y Cyngor yn ymchwilio i honiadau o dwyll yn ei erbyn ar hyn o bryd.

RHAGLEN WAITH Y STRATEGAETH GWRTH-DWYLL, GWRTH LYGREDD A GWRTH LWGRWOBWRWYO

- 4 Mabwysiadwyd Strategaeth Gwrth-dwyll, Gwrth Lygredd a Gwrth Lwgrwobrwyo Cyngor Gwynedd ar gyfer 2019-2022 gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 14 Chwefror 2019. Mae'r Strategaeth yn cynnwys wyth o weithrediadau dylid eu cyflwyno yn ystod y tair blynedd er mwyn cryfhau trefniadau gwrth-dwyll y Cyngor o fewn yr adnoddau sydd ar gael.

ADNABOD RISGIAU NEWYDD

Gweithrediad: Cynnal gweithdai rheolaidd o swyddogion perthnasol i drafod materion sy'n codi, risgiau ymddangosol a rhannu arferion da

- 5 Cyflwynwyd cynllun drafft gan y Rheolwr Archwilio i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 13 Chwefror 2020 oedd y ffrwyth gwaith trafodaeth gyda'r Pennaeth Cyllid Cynorthwyol (Refeniw a Risg) a chyfarfodydd hefo'r penaethiaid adran. Yn sgil y pandemig, fodd bynnag, daeth gwaith yr uned i ben dros dro, a cyflwynwyd cynllun newydd i'r Pwyllgor ar 30 Gorffennaf. Mae'r cynllun hwn yn cynnwys archwiliadau penodol sy'n ymateb i feysydd a allai fod yn destun twyll yn sgil yr argyfwng.
- 6 Bydd camau i adnabod risgiau twyll pellach yn parhau, ond yn amlwg bydd unrhyw gyfarfodydd yn digwydd yn rithwir am y dyfodol rhagweladwy.

TWYLL GOSTYNGIAD TRETH CYNGOR

Gweithrediad: Cydweithio gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau i ddatblygu'r gwaith o ymchwilio i dwyll Gostyngiad Treth Cyngor

- 7 Adroddwyd i'r Pwyllgor yn Tachwedd 2019 fod 3 o swyddogion Budd-dal a 3 o swyddogion Trethi yn gweithio am y cymhwyster CIPFA *Accredited Counter Fraud Technician* (ACFTech). Mae'n dda adrodd fod pob un ohonynt wedi pasio'r cymhwyster. Mae hyn yn fuddsoddiad sylweddol yn ein trefniadau atal twyll.
- 8 Mae'r cymhwyster wedi cael ei achredu gan y Bwrdd Achredu Gwrth Dwyll Proffesiynol ac mae'r swyddogion yn cael eu hadnabod fel "Technegydd Gwrth Dwyll Achrededig". Bydd hwn yn cam pwysig ymlaen i feithrin y sgiliau a chymwysterau sydd yn angenrheidiol er mwyn i'r Swyddogion Budd-dal allu gweithio'n agosach gydag Ymchwilyr Twyll yr Adran Gwaith a Phensiynau (DWP).
- 9 Cynhaliwyd Gweithdy ym Mhwlheli ar 12 Chwefror gyda'r Pennaeth Cynorthwyol (Refeniw a Risg), y Rheolwr Budd-dal a swyddogion Budd-dal er mwyn sefydlu ffordd symud ymlaen i gynnal ymchwiliadau i hawliadau twyllodrus sy'n ymwneud yn benodol â'r Cynllun Gostyngiadau Treth Cyngor (hawliadau sydd heb elfen o fudd-dal gwladol, a felly ddim yn cael eu hymchwilio gan Ymchwilyr Twyll yr Adran Gwaith a Phensiynau). Un o brif allbynnau disgwylidig yr hyfforddiant oedd galluogi swyddogion i gynnal cyfweiliadau twyll, a symud ymlaen i gynnig cosb weinyddol, neu erlyn yn yr achosion mwyaf difrifol. Fodd bynnag, er gwaethaf cynllunio camau pellach, nid yw amgylchiadau eleni wedi caniatáu i gamau pellach gael eu cymryd fel a ddisgwyliwyd.
- 10 Pan gyflwynwyd y Strategaeth i'r Pwyllgor yn Chwefror 2019, roedd yr aelodau'n awyddus i sicrhau fod Twyll Treth Cyngor yn cael sylw hefyd. Bydd cymhwyso swyddogion Trethi yn eu galluogi i feithrin eu sgiliau ymchwilio twyll hwythau hefyd.

Gweithrediad: Parhau i danysgrifio i Ganolfan Gwrth Dwyll CIPFA a gwneud defnydd o'r cyfleuster, gan gynnwys y ffynhonnell adnabod risgiau twyll, er mwyn sicrhau mynediad at ymarfer da

- 11 Rydym wedi ymrwymo i fod yn aelodau am y flwyddyn ariannol gyfredol, a disgwyliwn y byddwn yn parhau wedi hynny. Ymhellach, rydym yn anelu i fod yn ragweithiol, ac wedi cyfrannu i ymarferiad "Fraud Tracker" blynyddol y gwasanaeth unwaith eto eleni.

ADRODDIAD PWYLLGOR

Gweithrediad: Cynnwys eitem ar waith atal twyll ar raglen y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ddwywaith y flwyddyn

- 12 Roedd disgwyliad y byddwn yn adrodd i gyfarfodydd Mai a Tachwedd y Pwyllgor i roi diweddariad ar y gwaith yma, ond bu'n rhaid canslo'r cyfarfod o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu oedd i'w gynnal ym mis Mai 2020.
- 13 Cyflwynir yr adroddiad yma fel diweddariad, felly, gyda'r disgwyliad y bydd modd adrodd eto i'r Pwyllgor ym Mai 2021 – mae hyn eisoes wedi ei nodi ar y blaenraglen a gymeradwywyd ar 15 Hydref 2020.

DEFNYDDIO DATA

Gweithrediad: Asesu'r posibilrwydd o ddefnyddio data'n well er mwyn adnabod ac ymchwilio i dwyll

Adolygiad Disgowntiau Treth Cyngor

- 14 Adroddwyd i gyfarfod y Pwyllgor yn Tachwedd 2019 fod Cyngor Gwynedd yn cydweithio â chwmni Datatank i ddarparu gwaith parhaus o adolygu'r disgownt person sengl a roddir i gyfrifon Treth Cyngor. Mae ceisiadau ffug am y disgownt yma ymysg y twyll mwyaf cyffredin yn genedlaethol, ac mae astudiaethau wedi dangos fod y cyhoedd yn gweld hwn ymhlith y twyll mwyaf "derbyniol".
- 15 Mae hyn yn dangos fod twyll disgownt person sengl yn gyffredin ac yn digwydd yn gyson – a nid oes unrhyw rheswm i feddwl fod Gwynedd yn wahanol i weddill Cymru.
- 16 Ar hyn o bryd, mae oddeutu 18,000 o gartrefi Gwynedd yn derbyn disgownt person sengl Treth Cyngor 25% sy'n cael ei ddyfarnu pan nad oes ond un oedolyn yn byw mewn eiddo.
- 17 Os darganfyddir hawliadau anghywir, mae'r Cyngor yn diweddu'r hawliadau, ysgrifennu at y trethdalwyr ac yn ceisio adennill y gostyngiad.

Menter Twyll Genedlaethol

- 18 Mae'r Fenter Twyll Genedlaethol (NFI) yn ymarfer cydweddu data sy'n helpu cyrff cyhoeddus i ganfod ac atal twyll a gordaliadau o'r pwrs cyhoeddus ledled y DU.
- 19 Mae'r Fenter Twyll Genedlaethol ynparu data bob ddwy flynedd ar hyd a lled sefydliadau a systemau i helpu cyrff cyhoeddus i nodi twyll a gordaliadau. Bydd ymarferiad llawn arall yn digwydd yn fuan, ac mae gwaith yn mynd rhagddo ar hyn o bryd i ddarparu data er mwyn ei basio ymlaen i Archwilio Cymru erbyn yr amser cau o 5y.h. ar 1 Rhagfyr.
- 20 Dyma'r setiau data sy'n orfodol i awdurdodau lleol eu cyflwyno:
  - Cyflogres
  - Pensiynau
  - Hanes taliadau credydwyr masnach a data sefydlog credydwyr masnach
  - Budd-daliadau tai (darparwyd gan yr Adran Gwaith a Phensiynau)

- Tai – tenantiaid, rhestr aros, Hawl i Brynu
  - Y Dreth Gyngor (cyflwyno bob blwyddyn)
  - Cynllun gostyngiadau'r dreth gyngor
  - Cofrestr etholiadol (cyflwyno bob blwyddyn)
  - Myfyrwyr sy'n gymwys ar gyfer benthyciad (i'w ddarparu gan y Cwmni Benthyciadau i Fyfrwyr)
  - Preswylwyr cartrefi gofal â chymorth preifat (dyddiad casglu i'w gadarnhau)¹
  - Trafnidiaeth: trwyddedau parcio i breswylwyr a bathodynnau glas (data ar fathodynnau glas i'w ddarparu gan y Gwasanaeth Digidol Bathodynnau Glas) a chardiau a thrwyddedau teithio rhatach
  - Trwyddedau – gyrrwr tacsï (gellir cyflwyno data masnachwr-gweithredwr marchnad a thrwydded alcohol bersonol yn wirfoddol)
  - Cyllidebau personol (dyddiad casglu i'w gadarnhau)
  - COVID-19 – data grantiau cymorth busnes.
- 21 Bydd y Cyngor yn dechrau derbyn canlyniadau'r gwaith priodi data o Ionawr 2021 ymlaen, a bydd gwaith yn cychwyn bryd hynny o wirio'r adroddiadau sydd wedi eu cynhyrchu er mwyn adnabod unrhyw achosion o dwyll.

DATBLYGIADAU NEWYDD

Gweithrediad: Bydd y Cyngor yn effro i'r risg o dwyll gyda datblygiadau newydd o fewn y Cyngor

- 22 Mae gweithredu hwn yn mynd law-yn-llaw â'r gwaith i gryfhau a datblygu trefniadau rheoli risg y Cyngor. O gael hwnnw yn ei le, dylai ddod yn naturiol i swyddogion nodi datblygiadau newydd o fewn y gofrestr. Mae'n bwysig nodi nad twyll ydi prif risg y mwyafrif o ddatblygiadau, ond rhaid bod yn ymwybodol fod twyll potensial i'w gael mewn unrhyw sefyllfa lle mae arian yn trosglwyddo.
- 23 Bydd aelodau'n sylwi o'r rhestr ym mharagraff 22 uchod mai un o'r setiau data newydd sy'n rhaid ei gyflwyno i'r Fenter Dwyll Genedlaethol eleni ydi data grantiau cymorth busnes COVID-19. Fel rhan o'r pecyn ysgogi ariannol i gefnogi busnesau yng Nghymru drwy gydol y pandemig Covid-19, roedd Gweinidogion Cymru wedi cyflwyno dau offeryn grant nad oes angen eu had-dalu sy'n gysylltiedig ag eiddo annomestig. Roedd hyn yn cynnig:
- Grant 1:** Grant o £25,000 i fusnesau adwerthu, hamdden a lletygarwch sy'n meddiannu eiddo sydd â gwerth ardrethol rhwng £12,001 a £51,000 ar 20 Mawrth 2020.
- Grant 2:** Grant o £10,000 i bob busnes sy'n gymwys ar gyfer rhyddhad ardrethi i fusnesau bach (SBRR) yng Nghymru gyda gwerth ardrethol o £12,000 neu lai ar 20 Mawrth 2020.
- 24 Roedd y grantiau hyn yn cael eu gweinyddu gan y Gwasanaeth Trethi. Erbyn 19 Tachwedd 2020 roedd y gwasanaeth wedi talu 528 Grant 1 a 4,645 Grant 2, gyda cyfanswm gwerth o £59.64m. Mae'n anorfod fod cynllun lle mae arian sylweddol yn cael ei ddyrannu mewn cyfnod o argyfwng, yn enwedig lle mae disgwyl i daliadau gael eu gwneud yn gyflym, am fod yn ddeniadol i dwyllwyr. Credwn fod trefniadau cadarn yn eu lle o fewn y Gwasanaeth Trethi i weinyddu'r grantiau a gwirio dilysrwydd y ceisiadau – tra fod hyn wedi denu cwynion gan rai oedd yn gweld oedi cyn cael eu taliadau, ymddengys fod balans briodol wedi cael ei daro rhwng talu'n gyflym a thalu'n gywir.

CODI YMWYBYDDIAETH

Gweithrediad: Sefydlu Tîm Tasg a Gorffen i adnabod ffyrdd o godi ymwybyddiaeth am dwyll ar draws y Cyngor

25 Nid yw hyn wedi digwydd eto, ac wedi llithro oherwydd yr amgylchiadau eithriadol eleni.

DIGWYDDIADAU HYFFORDDI

Gweithrediad: Bod yn ragweithiol drwy fynychu digwyddiadau hyfforddi a ddarperir gan gyrff proffesiynol, a/neu darparu hyfforddiant ar y cyd ag awdurdodau eraill er mwyn uchafu effeithiolrwydd

26 Mae nifer o swyddogion o'r Adran Gyllid wedi mynychu webinarau ar-lein ers cychwyn y cyfnod clo ar faterion codi Twyll a Llygredd, gan gynnwys rhai sydd wedi cael eu darparu gan CIPFA, yr IRRV ac eraill. Mae'r ffaith fod digwyddiadau wedi gorfod symud i fod ar-lein wedi ei gwneud yn rhwyddach a rhatach i nifer o swyddogion fynychu a dysgu o bell.

27 Yn ogystal â swyddogion Budd-dal a Threthi, mae dau o'r archwilwyr mewnlol hefyd wedi cymhwyso fel CIPFA *Accredited Counter Fraud Technician* (ACFTech). Mae un o'r archwilwyr yma ar secondiad ar hyn o bryd gyda chorff cyhoeddus arall tra ac yn gweithio yn benodol yn y maes ymchwilio twyll tra fod deilydd parhaol y swydd ar absenoldeb mamolaeth. Y disgwyliad yw y bydd y swyddog yn dysgu o'r profiad gwerthfawr hwn ac yn ei ddefnyddio gyda ni yn Cyngor Gwynedd yn y dyfodol agos pan yn dychwelyd i'w swydd arferol.

ARGYMHELLIAD

28 Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu dderbyn yr adroddiad hwn fel diweddariad ar y camau y mae'r Cyngor yn eu cymryd yn y maes gwrth-dwyll a gwrth-lygredd.